

Örebro 2017-10-05

YTTRANDE

Dnr 2017-05 /AG/LF

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Handläggare: Anna Gabrielsson

Entreprenad, fjärrundervisning och distansundervisning (SOU 2017:44)

Riksförbundet för döva, hörselskadade barn och barn med språkstörning, DHB, är en föräldraorganisation som startade 1949 och aktivt arbetar för att våra målgrupper ska vara delaktiga, jämlika samt ha inflytande i ett tillgängligt samhälle. Även barn med ytterligare funktionsnedsättningar är en viktig grupp inom vår organisation. Grunden för våra ställningstaganden är våra samlade erfarenheter i förbundet. Viktiga dokument för vårt arbete är *Barnkonventionen* och *FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Vårt arbete utgår även från Sveriges språklag, som ger svenskt teckenspråk ställning motsvarande de nationella minoritetsspråken.

Riksförbundet DHB lämnar följande synpunkter på betänkandet:

Riksförbundet DHB ställer sig till stora delar bakom utredningens förslag. Vi välkomnar en översyn och tydlig reglering när det gäller fjärr- och distansundervisning. Framförallt är vår förhoppning att det ska bli ökade och förbättrade möjligheter för elever att få undervisning i teckenspråk.

Sammanfattning

Riksförbundet DHB kan se flera fördelar med fjärrundervisning och då framförallt när det gäller möjligheter för elever att få undervisning på teckenspråk. Fjärrundervisning ställer måhända ännu högre krav på koncentrationsförmåga och självdisciplin än ordinarie undervisning, vilket är viktigt att komma ihåg. Vi vill därför starkt betona vikten av att den elev som är i behov av särskilt stöd eller extra anpassningar har rätt att få det även när undervisning sker i form av fjärrundervisning. Riksförbundet DHB vill att på de skolor som

väljer fjärrundervisning som ett alternativ, ska det finnas tillgång till tekniker för att därigenom skapa förutsättningar för stabila tekniska lösningar.

Riksförbundet DHB ställer sig bakom förslaget att elever som av medicinska, psykiska eller sociala skäl inte kan delta i reguljär undervisning ska få distansundervisning. Vi vill dock att lagstiftningen även ska omfatta elever som pga en funktionsnedsättning inte kan delta i reguljär undervisning. Vi anser inte att funktionsnedsättning ska likställas med sjukdom, psykisk eller social problematik såsom utredningen gör.

11 Förslag om fjärrundervisning

11.2 Fjärrundervisning endast när undervisning annars inte kan komma till stånd

Riksförbundet DHB anser i likhet med utredningen att fjärrundervisning ska användas i undantagsfall. Utgångspunkten bör vara att eleven ska få undervisning i sk närundervisning där eleven är i samma lärmiljö som andra elever och lärare. Vårt förbund kan dock se fördelar med fjärrundervisning och då framförallt när det gäller möjligheter för elever att få undervisning på teckenspråk. Idag måste det enligt lagstiftningen vara ett visst antal elever för att de ska få tillgång till undervisning i teckenspråk för hörande¹. Dessutom riskerar den stora bristen på behöriga teckenspråklärare att utbildning inte kan genomföras. Fjärrundervisning innebär ökade möjligheter för skolan att kunna erbjuda ämnet.

Fjärrundervisning ställer måhända ännu högre krav på koncentrationsförmåga och självdisciplin än ordinarie undervisning, vilket är viktigt att komma ihåg. Vi vill därför starkt betona vikten av att den elev som är i behov av särskilt stöd eller extra anpassningar har rätt att få det även när undervisning sker i form av fjärrundervisning. Vår uppfattning är att det är en förutsättning att skolan ger det stöd eleven har rätt till, för att fjärrundervisning ska vara meningsfull för eleven.

För att fjärrundervisning ska fungera måste det också ställas höga krav på tekniken. För att avläsning av teckenspråk ska fungera via skärm måste tekniken vara välfungerande, då även en mindre störning gör det nästan omöjligt att tolka språket. Riksförbundet DHB vill att på de skolor som väljer fjärrundervisning som ett alternativ, ska det finnas tillgång till tekniker för att därigenom skapa förutsättningar för stabila tekniska lösningar. Vi vill i detta sammanhang uppmärksamma ett regeringsuppdrag från 2011 som handlade om teknikstöd i skolan. I uppdraget konstaterades att it-tekniker hade varit en av framgångsfaktorerna i att tekniken verkligen fungerade som ett stöd för eleverna.²

Det är viktigt att lagstiftaren uppmärksammar att fjärrundervisning aldrig får vara en lösning, då skolan inte fullgör sin skyldighet att försöka hitta behöriga lärare, eller av besparingskäl. Det bör vara tydligt att fjärrundervisning endast får vara lösningen när situationen inte går att ordna på annat sätt. Beslutet bör alltid grunda sig på vad som är det bästa för eleven.

¹ Skolförordningen 9:6 och 11:6

² Regeringsuppdrag 2011 Hjälpmedelsinstitutet ”Teknikstöd i skolan” slutrapporten finns nu hos Myndigheten för delaktighet

Vi vill även att eleven ska vara delaktig i att kunna påverka sin egen undervisning. Hänsyn ska tas till skollagen och barnkonventionen om att elevens åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad³. Riksförbundet DHB vill att en namngiven lärare har ansvaret för att fjärrundervisning ska fungera tillfredställande.

11.2.2 När elevunderlaget är otillräckligt

Riksförbundet DHB upplever att det positiva är, som vi tar upp under kap 11.2, att fjärrundervisning kan innebära att även om det är ett fåtal elever på en skola kan de få undervisning i teckenspråk. Vi ser också att utredningen öppnar för möjligheten att använda sig av fjärrundervisning på gymnasiet för att kunna erbjuda fler program. Det skulle förvisso kunna öka utbudet av gymnasieprogram, men då är det viktigt det blir en tydlig skrivning att fjärrundervisning endast får utgöra en begränsad del av undervisningen. En viktig del av skolan är den sociala interaktionen mellan elever, vilken går förlorad i fjärrundervisningen. Metoden får därför inte bli ett sätt för skolor att skapa fler gymnasieprogram, utan ska ses som ett komplement.

11.7 Hur fjärrundervisning får anordnas av elevernas hemskola

Riksförbundet DHB är enig med utredaren om att eleven har rätt till en handledare. Detta ska tydligt framgå av lagstiftningen. Kraven på fjärrundervisning kan självklart inte ställas lägre än på annan undervisning. Det innebär att med fjärrundervisningen måste följa de stöd och anpassningar som den enskilde eleven har rätt till enligt skollagen. Lagstiftningen bör på detta område vara tydlig, då vi tror att det finns en risk att elever som får fjärrundervisning, själva får ta ansvaret för undervisningen. Skälet till fjärrundervisning är inte att det helt saknas lärare, utan att det antingen inte finns en i det aktuella ämnet behörig lärare, eller att elevunderlaget är för litet, därför bör det finnas lämpliga pedagoger att tillgå för uppdraget som handledare. Fjärrundervisning ställer höga krav på eleven och en närvarande handledare kan därför fungera både som stöd i undervisningen och som länk för eleven eftersom den undervisande läraren som befinner sig någon annanstans.

11.8 Krav på den som utför fjärrundervisning

Riksförbundet DHB skulle vilja att det tydligt framgår att det är Skolinspektionen som har tillsynsansvar för fjärrundervisningen. Med tanke på undervisningens friare form är det viktigt att det sker regelbunden tillsyn som kan tillförsäkra att regelverket följs och att utbildningen är likvärdig.

13 Förslag om distansundervisning – allmänna bestämmelser

13.3 Distansundervisning endast när deltagande i undervisning annars inte är möjlig

³ Skollagen (2010:800) 1:10 och Barnkonventionen art 3 och 12

Riksförbundet DHB ställer sig bakom förslaget att elever som av medicinska, psykiska eller sociala skäl inte kan delta i reguljär undervisning ska få distansundervisning. Vi vill dock att lagstiftningen även ska omfatta elever som pga en funktionsnedsättning inte kan delta i reguljär undervisning. En funktionsnedsättning är en ingen sjukdom och även om en funktionsnedsättning kan innebära social problematik, är det då inte pga av sociala skäl eleven får distansundervisning utan pga av en funktionsnedsättning.

Elever med funktionsnedsättningar kan även av andra orsaker än de ovannämnda behöva få sin undervisning på distans. De kan t ex under perioder behöva mer intensiv habilitering, och kan då inte följa reguljär undervisning. Ett annat exempel kan vara elever som pga sin funktionsnedsättning i perioder inte orkar följa reguljär undervisning. Vi anser inte att funktionsnedsättning ska likställas med sjukdom, psykisk eller social problematik såsom utredningen gör.

13.3.1 Allmänt om situationer där distansundervisning ska vara möjlig

Riksförbundet DHB anser att det ska finnas starka argument för att frånga principen om lärarledd undervisning och istället bevilja distansundervisning, men vi anser inte att det får vara en så restriktiv tolkning av rätten till distansutbildning så att målgruppen har svårt att få tillgång till den. Det är viktigt att vid bedömning av om distansutbildning ska tillämpas eller inte, utgå från elevperspektivet. Vi vill även att eleven ska vara delaktig i att kunna påverka sin egen undervisning och hänsyn tas till skollagen och barnkonventionen om att elevens åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad⁴.

Distansundervisning ska givetvis följa skollagen när det gäller rätten till särskilt stöd och extra anpassningar som vi har kommenterat i vårt svar under avsnittet om fjärrundervisning. Även om utredningen tar upp att eleven ska ha regelbunden kontakt med läraren, anser Riksförbundet DHB att en namngiven lärare måste ha ansvaret, för att distansundervisning ska fungera tillfredställande. Det kan se väldigt olika ut hur mycket stöd och ledning en elev behöver och det får inte uppstå en situation då eleven är den som bär ansvaret för att undervisningen fungerar. Detta är ännu viktigare att ta med när det gäller elever som får distansundervisning som särskilt stöd inom ramen för ett åtgärdsprogram (avsnitt 14.1.2).

13.3.3 Andra särskilda skäl för distansundervisning i de frivilliga skolformerna

Riksförbundet DHB ställer sig bakom förslaget att distansundervisning ska kunna användas även på gymnasiet under samma förutsättningar som i de obligatoriska skolformerna. Vi kan även se att det finns andra situationer där elever kan ha behov av att få tillgång till distansundervisning. Elever som går på Riksgymnasiet för elever som är döva, har en hörselnedsättning eller en språkstörning har sitt gymnasium i Örebro. Det kan därför uppstå situationer då de behöver vara på hemorten under icke ringa tid. Det kan vara av familjeskäl eller att de bedriver kompletterande studier på hemorten.

Det är positivt att elever i gymnasieskolan ges möjlighet att fortsätta sina studier även om de under en tid befinner sig utomlands. Vi är eniga med utredningen om att distansundervisning

⁴ Skollagen (2010:800) 1:10 och Barnkonventionen art 3 och 12

inte är aktuell för de elever som väljer att vara lediga ett år för att studera i ett annat land, och som enligt skollagen har rätt att fullfölja sin utbildning efter avslutad utlandsvistelse⁵. Vi vill emellertid i detta sammanhang uppmärksamma den anmärkningsvärda begränsning elever i gymnasiesärskolan har att fullfölja sin utbildning om de är borta från skolan en längre tid - och det är oavsett skäl. Elever i gymnasiesärskolan får inte läsa in den tid som i samband med längre frånvaro, oftast pga av sjukdom, går förlorad. För elever i gymnasiesärskolan är det inte ovanligt att eleverna har längre sjukdomsperioder, exempelvis vid mer omfattande operationer, som medför att de inte har möjlighet att klara av att delta i undervisningen. Idag innebär det att den elev som är borta från skolan en längre tid inte har lagstadgad rätt att kompenseras för den tiden. Det finns idag möjlighet för elever på gymnasieskolans nationella program att ta ledigt för studier utomlands och när de återvänder kan de läsa in det gymnasieår som de varit frånvarande (Skollagen 16:40). Vi vill att motsvarande rätt ska gälla elever i gymnasiesärskolan. Är eleven frånvarande en termin eller mer pga av sjukdom eller studier i annat land ska eleven ha rätt att läsa in den undervisningstiden. Idag kan huvudmannen bevilja ytterligare tid i skolan men det är upp till den enskilda huvudmannen och vår erfarenhet visar tyvärr att det inte är självklart att den rätten beviljas. Riksförbundet DHB vill att rätten till fyra års faktisk utbildning på gymnasiesärskolan ska lagstadgas. Rätten för en elev på gymnasiesärskolan måste vara densamma som för en elev i gymnasieskolan.

Dag som ovan

Lena Fernström

Ordförande Riksförbundet DHB

⁵ Skollagen (2010:800) 16:40 och 17:15